

КОНЦЕПЦІЯ СТРУКТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНОМ

Н. С. Спицина

*Донецький державний університет управління,
вул. Челюскінців, 163а, м. Донецьк, Україна, 83050.*

E-mail: snatiks@rambler.ru

Отримана 6 листопада 2011, прийнята 25 листопада 2011.

Анотація. На відміну від традиційних підходів ухвалення управлінських рішень виникла необхідність урахування сучасних зовнішніх чинників, що впливають на об'єкт управління: глобалізація ринку, використання можливостей віртуальної економіки, зміна економічної природи ринкових відносин і т. д. У зв'язку з цим необхідна концепція організаційно-економічного механізму управління регіоном, яка якнайповніше враховує зовнішні чинники і заснована на оптимізаційному підході до системної єдності управлінських функцій по горизонтальних і вертикальних рівнях ухвалення рішень і орієнтована на розвиток місцевого управління і самоврядування. У концепції по перетворенню регіонального управління пріоритетна роль повинна відводитись моніторингу стійкості і динамічності параметрів соціально-економічного розвитку регіону. Тому запропонована концепція регіонального управління передбачає широке використання нових підходів в управлінській діяльності. У системі заходів по перетворенню регіонального управління пріоритетна роль відводиться не разовим оцінкам результатів управлінських рішень, а саме моніторингу стійкості і динамічності параметрів соціально-економічного розвитку регіону.

Ключові слова: сталий розвиток, регіон, трансформація, економічний механізм, потенціал людського розвитку.

КОНЦЕПЦИЯ СТРУКТУРНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ РЕГИОНОМ

Н. С. Спицина

*Донецкий государственный университет управления,
ул. Челюскинцев, 163а, г. Донецк, Украина, 83050.*

E-mail: snatiks@rambler.ru

Получена 6 ноября 2011, принята 25 ноября 2011.

Аннотация. В отличие от традиционных подходов принятия управленческих решений возникла необходимость учета современных внешних факторов, влияющих на объект управления: глобализация рынка, использования возможностей виртуальной экономики, изменение экономической природы рыночных отношений и т. д. В этой связи необходима концепция организационно-экономического механизма управления регионом, которая наиболее полно учитывает внешние факторы и основана на оптимизационном подходе единства управленческих функций по горизонтальным и вертикальным уровням принятия решений и ориентированна на развитие местного управления и самоуправления. В концепции по превращению регионального управления приоритетная роль должна отводиться мониторингу устойчивости и динамичности параметров социально-экономического развития региона. Поэтому предложенная концепция регионального управления предполагает широкое использование новых подходов в управленческой деятельности. В системе мер по превращению регионального управления приоритетная роль отводится не разовым оценкам результатов управленческих

решений, а именно моніторингу устойчивости и динамичности параметров социально-экономического развития региона.

Ключевые слова: устойчивое развитие, регион, трансформация, экономический механизм, потенциал человеческого развития.

THE CONCEPT OF STRUCTURAL TRANSFORMATION OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF GOVERNMENT OF THE REGION

Nataliya Spytyna

*Donetsk State University of Management,
163a, Chelyuskintsev Str., Donetsk, Ukraine, 83050.*

E-mail: snatiks@rambler.ru

Received 6 November 2011, accepted 25 November 2011.

Abstract. In contrast to traditional approaches of coming to management decisions it becomes necessary to take into account current external factors that affect the object of control: the globalization of the market, the use of opportunities of e-commerce, changing the economic nature of market relations, etc. In this regard, the concept of organizational-economic mechanism of government of the region, that takes into account external factors more completely and the it is based on optimization approach of the unity of the administrative functions of the horizontal and vertical levels of decision-making and a focused on the development of Local Government. In the conception of regional government change the top-priority role should be given to monitoring of the stability and dynamic parameters of the socio-economic development of the region. Therefore, the proposed concept of regional government involves the widespread use of new approaches to management activity. In the system of measures of regional government change the top-priority role is given to non- one-time assessments of the results of management decisions, namely the monitoring of stability and dynamic parameters of the socio-economic development on the region.

Keywords: a sustained development, region, transformation, the economic mechanism, human progress potential.

Вступ

На відміну від традиційних підходів ухвалення управлінських рішень виникла необхідність урахування сучасних зовнішніх чинників, що впливають на об'єкт управління: глобалізація ринку, використання можливостей віртуальної економіки, зміна економічної природи ринкових стосунків і т. д. У зв'язку з цим необхідна концепція організаційно-економічного механізму управління регіоном, яка якнайповніше враховує зовнішні чинники і заснована на оптимізаційному підході до системної єдності управлінських функцій по горизонтальних і вертикальних рівнях ухвалення рішень, орієнтована на розвиток місцевого управління і самоврядування. У концепції по перетворенню регіонального управління пріоритетна роль відводиться моніторингу стійкості і динамічності параметрів соціально-економічного розвитку регіону.

Основна частина

Різноманіття соціально-економічних проблем регіонів в будь-якій державі зумовлюється впливом наступних основних місцевих особливостей на розвиток концепції управління: віддаленість від столиці, обласних і районних центрів; розвиненість інфраструктури регіону; кліматичні і природні особливості регіону; ресурсний потенціал регіону (родовища корисних копалини, водні і лісові ресурси, щільність населення і т. д.); екологічний стан регіону; роль регіону в економічній безпеці держави; соціальні особливості регіону (місцеві традиції і т. д.) [3].

Різноманітність регіональних особливостей, що розвиваються в часі і просторі, є основою для виникнення специфічних соціально-економічних проблем і, відповідно, різних шляхів їх розв'язання. У цьому напрямі виникають серйоз-

зні проблеми перегляду співвідношення централізації і децентралізації управління, урахування особливостей в усій їх різноманітності. Розв'язання цих проблем може бути забезпечене на основі оптимізації структурної трансформації **організаційно-економічного механізму** управління регіоном.

При будь-якому стані економіки держава не має можливості надавати повну фінансову підтримку регіонам в усьому різноманітті потреб населення і в соціально-економічному розвитку. Отже, є доцільним розв'язання проблеми отримання коштів для розвитку регіону по двох напрямках:

1. Здійснення економічної підтримки регіонів з центру по пріоритетних напрямках, що забезпечують економічну безпеку держави і що дозволяє отримувати найбільший соціально-економічний ефект від загальної суми коштів, що виділяються для розвитку регіонів.
2. Виявлення і використання регіоном власних резервів для економічного розвитку на основі місцевого управління і самоврядування [1].

Ці початкові положення щодо основних місцевих особливостей і шляхів отримання коштів для розвитку регіону створюють базові передумови для проведення структурної трансформації організаційно-економічного механізму управління регіоном. Існуючий механізм управління регіоном досяг граничних можливостей по оперативному і якісному розв'язанню регіональних проблем, що ускладнюються, і має бути змінений, хоча він, можливо, і спрацював належним чином у минулому в інших соціально-економічних умовах.

У сучасних соціально-економічних умовах, орієнтованих на розвиток ринкового механізму і підвищення самостійності господарюючих суб'єктів і, відповідно, на підвищення відповідальності рішень, що приймаються ними, виникає необхідність трансформації територіального механізму управління по наступних пріоритетних напрямках:

- узгодження інтересів держави, регіону, галузі, господарюючих суб'єктів і населення. При цьому загальнодержавні цілі повинні забезпечувати економічні інтереси території;

- посилення орієнтації на розвиток людини [4], пов'язане найбільшою мірою з регіональними аспектами (виховання і освіта; медичне, побутове, пенсійне обслуговування; торгівля і т. д.), що дозволяє уточнити поняття структурної трансформації.
- створення додаткового рівня управління галузями і міжгалузевими групами господарюючих суб'єктів, що охоплює усе або деякі підрозділи регіонів і орієнтованого на підвищення ефективності функціонування регіону на основі розвитку внутрішніх і зовнішніх торговельно-економічних зв'язків;
- підвищення рівня ресурсної самозабезпеченості господарюючих суб'єктів за рахунок розширення використання регіональних резервів [2].

У нових умовах галузева суть змінює свій зміст і повинна полягати в тому, щоб підвищити міру задоволення певної потреби суспільства в продукції, послугах, роботах, що мають схожу технологію виробництва і спеціалізацію кадрів.

У процесі структурної трансформації організаційно-економічного механізму управління регіоном слід розглядати в системній єдності наступні три напрями управлінської діяльності господарюючих суб'єктів:

1. Діяльність суб'єкта у складі галузі.
2. Діяльність суб'єкта у складі території.
3. Самостійна діяльність суб'єкта як юридичної особи, господарюючого суб'єкта, створеного для виробництва товарів і функціонуючого на підставі власного статуту і відповідно до законодавчих норм.

Кожен цей напрям управлінської діяльності є складним і, як правило, реалізується по ієрархічній системі з урахуванням горизонтального рівня управління. Це необхідно внаслідок існування певної норми ефективного управління, що визначає кількість об'єктів, керованих з одного центру. Отже, повинен існувати і певний розподіл роботи по управлінню між його ієрархічними рівнями [6].

Об'єктами територіального управління можуть бути, передусім, такі процеси, які не мають чіткого галузевого принципу, а саме: мале і середнє підприємництво, матеріально-технічне забезпечення виробництва, міжгалузеві виробництва, освіта, медицина, екологія і т. д. Для

цих об'єктів характерне переважання горизонтальних зв'язків, що і є основою територіального управління. Отже, територіальне управління усіма господарюючими суб'єктами полягає в спільності розвитку їх довкілля і може бути конкретизоване по наступних напрямках: спільність резервів трудових ресурсів, спільність виробничої ринкової і соціальної інфраструктури, спільність паливно-енергетичних і місцевих сировинних ресурсів, спільність транспортної системи, спільність територіальної системи матеріально-технічного забезпечення суб'єктів господарювання, спільність завдань з охорони довкілля, можливість територіальної виробничої кооперації, спільність завдань по підвищенню якості життя населення.

Використання системного методу до проблеми управління стійким розвитком регіону дозволило сформулювати нам наступний взаємозв'язок територіальних, галузевих і господарських підходів її розв'язання, наведених у табл. 1 [5].

З табл. 1 видно, що в основу пропонованої концепції структурної трансформації організаційно-економічного механізму управління регіоном закладені наступні положення:

- взаємозв'язок інтересів територіального, галузевого і господарського підходів в управлінні;
- пріоритет людського чинника (на кожному з розглянутих блоків управління), що виражається в підвищенні якості життя населення;
- оптимізація розподілу засобів між блоками територіального, галузевого і господарського (на рівні господарюючих суб'єктів) управління;
- підвищення значущості регіонального блоку управління при створенні і використанні місцевого економічного потенціалу.

При розв'язанні багатовекторної задачі структурної трансформації організаційно-економічного механізму управління регіоном в умовах переходу до ринкових стосунків слід віддавати пріоритет соціальній спрямованості практичних дій. Ускладнення цих завдань управління регіоном на основі поєднання територіальних, галузевих і господарських начал викликає необхідність зміни принципової спрямованості їх вирішення. Досягнення граничних можливостей підвищення ефективності управління регіоном в умовах зміни внутрішнього і зовнішнього

середовища, а також необхідності розв'язання за допомогою нових шляхів соціально-економічних проблем, що виникають, дозволяє стверджувати про доцільність зміни концепції управління [7].

Вивчення цієї проблеми дозволяє сформулювати нами наступні основні економічні проблеми нової регіональної концепції управління:

- створення моніторингу для безперервного відстежування динаміки зміни параметрів внутрішнього і зовнішнього соціально-економічного середовища;
- формування і розвиток інтегрованого соціально-економічного потенціалу регіону як початкової інформаційної бази для ухвалення управлінських рішень з урахуванням конкурентних переваг регіону;
- структурний розвиток системи регіонального управління у напрямі посилення місцевого управління і самоврядування і виділення цільових локальних територіальних зон (вільні економічні зони, зони прикордонної торгівлі);
- створення діючої моделі стратегічного управління регіоном, що дозволяє забезпечити досягнення найвищої соціально-економічної ефективності на основі урахування усіх регіонотвірних параметрів в їх розвитку в часі і просторі;
- оптимізація взаємозв'язку територіального, галузевого і господарського управління з урахуванням нових можливостей місцевого управління і самоврядування [8].

Кожна з перерахованих економічних проблем нової регіональної концепції управління припускає необхідність перегляду по окремих напрямках поєднання територіального, галузевого і господарського управління, що наочно представлено в табл. 1. Сучасний стан зовнішнього і внутрішнього соціально-економічного середовища дозволяє зробити висновок про можливість розширення територіального управління і самоврядування. В узагальнювальному вигляді проблема поєднання територіального, галузевого і господарського управління є одним з актуальних завдань ефективного управління економікою регіону. Об'єктивною причиною відносного відособлення територіального, галузевого і господарського управління є громадський розподіл праці, який знаходить свій прояв в трьох формах: територіаль-

Таблиця 1. Взаємозв'язок територіальних, галузевих і господарських підходів в управлінні

№	Ознаки	Територіальне управління (область, район)	Галузеве управління (галузь, відомство)	Господарське управління (суб'єкт господарювання: підприємство, установа)
1	Основа спільності	Єдність території, природних умов, місцевих ресурсів, інфраструктури, умов життя населення	Єдність техніки і технології професійного складу, системи управління, виробничих проблем, перспектив розвитку	Господарська самостійність, функціонування на основі власного статуту і відповідно до законодавчих норм
2	Головна роль в національній економіці	Проведення на своїй території загальнодержавної політики	Забезпечення національної економіки і експорту товарами, що відповідають рівню світових стандартів	Забезпечення національної економіки і експорту товарами, що відповідають рівню світових стандартів, податкові відрахування в місцеві і державний бюджети, участь в розвитку інфраструктури
3	Основна спрямованість розвитку	Розширення самоврядування області і районів, забезпечення їх рентабельної роботи, регіональних соціально-економічних проблем	Управління галузевою технічною політикою, що сприяє підвищенню рентабельності роботи підприємств	Забезпечення рентабельної роботи підприємств, об'єднань і підприємницьких структур, виконання на належному рівні робіт і послуг установами
4	Взаємні інтереси	Охорона довкілля, отримання частини додаткового прибутку від реалізації регіональних заходів і раціональне її використання на соціальний розвиток, вдосконалення регіональної інфраструктури	Підвищення ефективності виробництва у межах області і районів, розвиток місцевого ресурсного забезпечення і якісного обслуговування, енергозабезпечення, забезпечення керівниками, спеціалістами, іншими службовцями і кадрами масових професій	Підвищення рентабельності роботи і рівня обслуговування населення на основі використання регіональної інфраструктури, галузевих чинників техніко-економічного розвитку і соціальних стандартів
5	Сучасні проблеми	Підвищення якості життя населення, охорона довкілля і здоров'я населення, розвиток інфраструктури, кооперації і спеціалізації регіонів	Розвиток галузевої технічної політики, вивчення ринку ресурсів і реалізації вироблених товарів, проведення інноваційної і інвестиційної діяльності на господарюючих суб'єктах	Маркетингові дослідження ринку, технічне переозброєння, соціально-економічний розвиток з виконанням усіх видів забезпечення і обслуговування, антикризове управління

на, галузева і господарська (на рівні суб'єктів господарювання) [9].

Територіальний, галузевий і господарський види управління знаходяться в діалектичній єдності. Так, будь-який об'єкт господарського управління має певну просторову «прив'язку» до конкретної території і галузі. Територіаль-

ний характер громадського розподілу праці викликає необхідність закріпити суб'єкти господарювання за певними регіонами держави і за спеціалізованими галузями. Отже, всяка трудова діяльність на якій-небудь території має свою спеціалізацію і відповідну їй галузеву спрямованість.

Територіальний, галузевий і господарський види управління у наш час розуміються як співвідносні поняття. Тому відносно їх поєднання невірний розподіл цих підходів в управлінні на первинні, вторинні і третинні [10].

У концепції структурної трансформації організаційно-економічного механізму управління регіоном суб'єкти господарювання несуть повну відповідальність за результати своєї діяльності, якщо мають самостійність в ресурсозабезпеченні і реалізації виробленої продукції. Проте господарське управління припускає доповнення цієї системи територіальною і галузевою організацією управління, яка сприяє повнішому використанню економічного потенціалу регіону і галузі. Територіальний підхід в управлінні створює можливість повнішого використання місцевих ресурсів, оптимізувати

соціально-економічний розвиток і стабільність екологічного середовища регіону. Галузевий підхід в управлінні створює можливість раціонального управління науково-технічною політикою і використання можливостей фінансової і інформаційної підтримки групи споріднених підприємств.

Розглянуті пріоритетні напрями трансформації організаційно-економічного механізму управління розвитком регіону і нове бачення взаємозв'язку територіального, галузевого і господарського підходів в управлінні дозволяють виділити функціональні блоки регіональної соціально-економічної політики, представлені в табл. 2.

Виділені функціональні блоки регіональної соціально-економічної політики дозволяють виявляти, збільшувати і раціонально використо-

Таблиця 2. Функціональні блоки регіональної соціально-економічної політики

Назва регіонального блоку	Зміст блоку
Організаційно-економічні механізми	Заходи, спрямовані на підвищення соціально-економічної ефективності функціонування регіону, поліпшення регіональної керованості, координацію мотивів економічної поведінки суб'єктів господарювання.
Формування регіональної власності	Механізми регулювання відносин власності та майнової відповідальності в регіоні
Фінансування регіонального розвитку та міжбюджетні відносини	Заходи щодо активізації регіональних джерел доходів, акумуляції вільних фінансових ресурсів, підвищення ефективності кредитно-грошових інститутів, оптимізації бюджетних відносин регіону з центром
Оптимальне управління грошовими потоками	Пріоритети та практичні дії по формуванню раціональної політики просторового розподілу акумульованих регіональних фінансових ресурсів і на цій основі створення оптимальних умов для використання регіональних соціально-економічних потенціалів
Внутрішня і зовнішня торгова політика	Заходи для Вашого регіонального потенціалу внутрішньої і зовнішньої торгівлі, стимулювання експортної діяльності, імпортозаміщення, підвищення цінової та нецінової конкурентоспроможності регіональної продукції, державної підтримки внутрішньої і зовнішньої торгівлі
Раціональне природокористування	Заходи щодо переходу до раціонального природокористування та сталого розвитку галузей, які використовують природні ресурси
Енергетична політика	Заходи щодо оптимізації структури енергетичного балансу регіону та окремих господарюючих суб'єктів, використання прогресивних методів отримання енергії, розвитку енергозбереження
Соціальна політика	Заходи щодо відновлення та підтримки соціальних параметрів територіальних утворень, оптимізації міжрегіональних і всередині регіональних міграційних потоків, міжнародної міграції населення і трудових ресурсів
Залучення інвестицій	Заходи і стимули, спрямовані на поліпшення інвестиційного клімату, включаючи заходи з використання внутрішньонаціонального і міжнародного руху капіталів

увати регіональні економічні резерви по наступних напрямках:

1. Прискорення науково-технічного прогресу.
2. Поліпшення організації і управління виробництвом.
3. Поліпшення використання економічних ресурсів.
4. Підвищення рівня мотивації і стимулювання праці.
5. Підвищення конкурентоспроможності регіону.

Висновки

Розглянуті елементи концепції структурної трансформації організаційно-економічного механізму управління регіоном в їх системному взаємозв'язку відображають принципову спрямованість розвитку регіональної соціально-

економічної політики в умовах переходу до ринкових відносин. Основний вектор спрямованості трансформації регіонального управління націлений на оптимізацію параметрів, що відображають підвищення потенціалу людського розвитку (якість життя населення, його освітній рівень, здоров'я народу і т. д.).

Концепція регіонального управління передбачає широке використання нових підходів в управлінській діяльності: глобалізація ринку, використання можливостей віртуальної економіки, зміна економічної природи ринкових відносин і т. д. У системі пропонованих заходів по перетворенню регіонального управління пріоритетна роль відводиться не разовим оцінкам результатів управлінських рішень, а моніторингу стійкості і динамічності параметрів соціально-економічного розвитку регіону.

Література

1. Круш, П. В. Регіональне управління [Текст] : Навчальний посібник / П. В. Круш, О. О. Кожемяченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 248 с. – ISBN 978-966-364-445-5.
2. Управління розвитком регіону [Текст] : Навчальний посібник / Т. Л. Мironova, О. П. Добровольська, А. Ф. Процай, С. Ю. Колодій. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 328 с. – ISBN 966-364-250-5.
3. Кузьменко, Л. М. Управление функционированием и развитием экономики региона [Текст] : монография / Л. М. Кузьменко ; Нац. акад. наук Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецк : ИЭП, 2004. – 283 с. – ISBN 966-02-3357-4.
4. Теоретико-методологічні основи управління розвитком регіону [Текст] : монографія / [Н. С. Миколайчук, А. Г. Ахламов, М. М. Миколайчук та ін.]; за ред. Н. С. Миколайчук. – Херсон : Стар, 2007. – 273 с. – ISBN 978-966-96285-4-1.
5. Регіональна ідентичність: український контекст [Текст] / Лариса Нагорна ; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. – К. : ІПіЕНД, 2008. – 404 с. – ISBN 978-966-02-5022-2.
6. Методологія управління територіальним розвитком [Текст] / В. В. Мамонова ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Х. : Магістр, 2006. – 194 с. – ISBN 966-390-009-1.
7. Механізми ефективного управління розвитком регіону (на прикладі роботи РДА Карлівського району Полтавської області) [Текст] : моногр. /

References

1. Krush, P. V.; Kozhemiachenko, O. O. Region management. Textbook. Kyiv: Scientific Literature Centre, 2007. 248 p. ISBN 978-966-364-445-5. (in Ukrainian)
2. Mironova, T. L.; Dobrovolska, O. P.; Protsai, A. F.; Kolodii, S. Yu. Management of region development. Textbook. Kyiv: Scientific Literature Centre, 2006. 328 p. ISBN 966-364-250-5. (in Ukrainian)
3. Kuzmenko, L. M. Management of economic operation and development of region. Monograph. Donetsk: IEP, 2004. 283 p. ISBN 966-02-3357-4. (in Russian)
4. Mykolaichuk, N. S. (Ed.); Ahlamov, A. G.; Mykolaichuk, M. M. et al. Theoretically-methodological foundation of management of region development. Monograph. Herson: Star, 2007. 273 p. ISBN 978-966-96285-4-1. (in Ukrainian)
5. Nagorna, Larisa. Region identify: ukrainian context. Kyiv: IPiEND, 2008. 404 p. ISBN 978-966-02-5022-2. (in Ukrainian)
6. Mamonova, V. V. Methodology of management of territorial development. Harkiv: Magistr, 2006. 194 p. ISBN 966-390-009-1. (in Ukrainian)
7. Sleptsov, V. A. Mechanism of effective management of region development (by the example of action of Karlovskiy district of Poltava region). Monograph. Harkiv: Magistr, 2005. 126 p. ISBN 966-7798-93-3. (in Ukrainian)
8. Degtiar, A. O. (Ed.); Amosov, O. Yu.; Martinenko, V. M. Mechanism of management decision making by government authorities over social and economic development of region. Monograph.

- В. А. Слєщов ; Нац. акад. держ. упр. при Президентів України, Харк. регіон. ін-т. – Х. : Магістр, 2005. – 126 с. – ISBN 966-7798-93-3.
8. Механізми прийняття управлінських рішень органами державної влади щодо соціально-економічного розвитку регіонів [Текст] : [Моногр.] / А. О. Дегтяр, О. Ю. Амосов, В. М. Мартиненко [та ін.] ; За заг. ред. А. О. Дегтяря ; Нац. акад. держ. упр. при Президентів України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Х. : Магістр, 2006. – 299 с. – (Сер. «Держ. упр. XXI століття»). – ISBN 966-390-010-5.
  9. Глобалізаційні впливи на регіональну економічну політику держав [Текст] / Ю. В. Орловська, Н. І. Кобзар, О. А. Варламова [та ін.] ; ред. Ю. В. Орловська ; Придніпровська держ. академія будівництва та архітектури. – Дн. : Наука і освіта, 2005. – 213 с. – ISBN 966-8736-01-X.
  10. Гранберг, А. Г. Основы региональной экономики [Текст] : Учебник для вузов / А. Г. Гранберг; Гос. ун-т «Высшая школа экономики». – 4-е изд. – М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2004. – 495 с. – ISBN 5-7598-0074-4.
  - Harkiv: Magistr, 2006. 299 p. ISBN 966-390-010-5. (in Ukrainian)
  9. Orlovska, Yu. V. (Ed.); Kobzar, N. I.; Varlamova, O. A. Globalization of impact on government policy. Dnepropetrovsk: Nauka i osvita, 2005. 213 p. ISBN 966-8736-01-X. (in Ukrainian)
  10. Granberg, A. G. Principles of regional economics. Textbook. 4 ed. Moscow: GU VShE, 2004. 495 p. ISBN 5-7598-0074-4. (in Russian)

Спицина Наталя Сергіївна – здобувач кафедри менеджмента невинробничой сфери Донецького державного університету управління. Наукові інтереси: економічний механізм управління регіоном.

Спицина Наталья Сергеевна – соискатель кафедры менеджмента непронзводственной сферы Донецкого государственного университета управления. Научные интересы: экономический механизм управления регионом.

Nataliya Spytyna – assistant of the Management of Unproductive Sphere Department of the Donetsk State University of Management. Research interests: economic mechanism of government of the region.